

České kořeny počtvrté a v Kanadě

Rozhovor s Martinou Fialkovou,

Nezávislá novinářka Martina Fialková z Prahy představuje projekt České kořeny

Náš dokumentární projekt vznikl v roce 2009. Tehdy ale ještě nebylo jasné, že půjde o sérii. Mladý kameraman a režisér z jihomoravského Kyjova, Tomáš Kubák, hledal spojence pro natočení dokumentárního filmu o Češích v zahraničí. Téma mu připadalo zajímavé, protože dosud na svých cestách s kamerou po světě natáčel cestovatelské dokumenty. A přitom potkával – i v překvapivě vzdálených končinách – české krajany. Díky internetu našel v Praze několik institucí, které disponují kontakty na Čechy v zahraničí a oslovil je se svým nápadem. Jediný, kdo odpověděl kladně, byl spolek, který krom řady kulturních akcí v Praze také vydává časopis Český dialog. Znají jej i mnozí čtenáři v Kanadě díky jeho zakladatelce Evě Strážovské a já jsem s ní 13 let spolupracovala. Nápadu jsem se ihned chopila.

Zájem byl společný – spojovat nás doma s krajany ve světě. A tak už v roce 2009 vznikl projekt České kořeny. Podobně jako časopis Český dialog, jsou zaměřené i naše filmy, které jsme s Tomášem Kubákem a dalšími pomocníky začali tehdy natáčet. Jako první vznikly v roce 2009 *České kořeny ve Švédsku*. Po jejich – až nečekaném úspěchu – jsme se rozhodli pokračovat a tak vznikl film druhý, *České kořeny ve Švýcarsku* (2010). Po dvouleté odmlce pak *České kořeny ve Vídni* (2012) a loni jsme s kolegou Tomášem a dobrovolnicí Hankou natáčeli ve Vancouveru a Victorii díl čtvrtý, kanadský. Od letošního roku je projekt České kořeny samostatný a vznikl i stejnojmenný spolek, který je nyní producentem filmů. **A náš čtvrtý film z Vancouveru a Victorie čeká již 7. června pražská premiéra.** Máme velkou radost, že se uskuteční s osobní účastí a za podpory pana velvyslance Otto Jelinka, který našemu projektu velice fandí.

Co projekt České kořeny divákům ukazuje?

Filmy vytvářejí jakousi mozaiku příběhů zajímavých osobností žijících v zahraničí, kam za pohnutých okolností v novodobé historii hromadně odcházely desetitisíce zpravidla vzdělaných a schopných lidí z Československa. Ptají se, jak po letech hodnotí svoje někdejší rozhodnutí začít nový život v cizí zemi. Čím žijí, jak se cítí jejich potomci, s jakými úskalími se rodiny v běhu času potýkaly, jaké možnosti jim nová vlast nejen dala, ale také co jim emigrace vzala. Naším cílem je ilustrovat v dokumentech různost přístupů i vyrovnání se s tím, že krajané mají často dva domovy – jeden reálný, ale druhý v duši a v srdci. A ukázat na hodnoty, které vytvářejí jak pro zemi, v níž žijí, tak i pro původní vlast. Filmy mají své motto, které říká hodně:

Politický systém u nás před rokem 1989 bránil občanům svobodně uplatnit svoje talenty a schopnosti.

Cyklus České kořeny ukazuje příběhy lidí, kteří tuto šanci odchodem z totalitního Československa získali a dokázali ji využít ve svobodném světě.

Kolik komunit a kde jste již navštívili?

Jak jsem už zmiňovala, natáčeli jsme už ve čtyřech zemích, (i když jsem přirozeně navštívila i jiné země jako novinářka, bez kameramana). U prvního filmu byla důležitá úvaha o tom, že Švédsko nebylo u nás příliš známé, pokud jde o českou emigraci. Je to země severská, tedy nikoli doslovný „Západ“, který bývával pro emigraci synonymem. A navíc i pro domácí diváky země vizuálně atraktivní. Naopak film druhý, České kořeny ve Švýcarsku, přinesl několik příběhů českých rodin ze země, která přijala po roce 1968 jednu z největších vln české emigrace. Podobně pak i rakouská Vídeň, která je zajímavá i tím, že Češi v ní tvořili silnou menšinu už v dobách monarchie, naše kultury jsou si hodně blízké na rozdíl například od švédské a švýcarské. Ovšem naše letošní natáčení a dojmy ze vzdáleného Vancouveru (a Victorie) jsou toho pravým opakem.

Jeví se vám každá oblast jiná? Co podmiňuje - podle vašeho poznání, charaktery komunit?

Myslím, že Čechy v každé zemi formuje jak přírodní charakter, tak i její politické a ekonomické směřování. Zkrátka každá země si své Čechy přizpůsobí obrazu svému, i když někteří jsou poddajní víc, jiní méně. Charakter české komunity ovlivnily jistě i okolnosti, za kterých se utvářela. Jiné je to ve spolcích s převahou členů „osmašedesátníků“, jiné v Sokole, kde bývá pestrá směsice daná zájmem o sport, jiné jsou dnešní „mladé“ spolky. Ale nemluvme jen o spolcích, naše dokumenty jsou a priori o jednotlivcích a jejich rodinách. A mnozí nikdy v žádném spolku nebyli – z různých důvodů – a přesto jsou vynikajícími reprezentanty české kultury a mezi Švédy, Švýcary, Rakušany či Kanadany nepřetržitě za Českou republiku lobbují.

Setkávali jste se také s dětmi někdejších imigrantů?

Jistě, mnohokrát. A nejen s dětmi, ale i s vnoučaty. Největší radost máme ze setkání s rodinami, kde potomci, už třeba narození jinde, teď studují nebo pracují v Česku. Mnozí tu dokonce našli i své životní partnery (jak zachytil i náš film ze Švédska). Ale i když tomu tak není, většinou nové generace do České republiky jezdí rády a nalézají tu pro sebe ledacos zajímavého a je jim blízka. A často ti, kdo v dětství češtinu tak trochu odmítali (nebo kde rodiče na češtině netrvali), toho dnes litují a snaží se to dohánět. A tak, i když ve dvou našich filmech zpívali ti nejmenší na ukázkou své češtiny stejnou písničku – *Skákal pes* – říkali jsme si, nevadí, hlavně když znají aspoň tu... A bezvadné je, jak se teď v zahraničí množí nové české školy a školičky, motivované projektem Česká škola bez hranic.

Každá krajanská skupina má bezesporu své osobnosti – se kterými z nich jste se setkali?

Tady bude těžké odpovědět... máme za sebou natáčení čtyř filmů a v nich přes 30 rodin, nechci nikoho vyzdvihovat a někoho naopak nejmenovat. Podle mě jsou osobnostmi všichni, s nimiž jsme natáčeli. Každý člověk, který se rozhodl odejít z rodné země do neznáma, kdo měl tu odvahu začít z ničeho znovu, kdo si důvěřoval, že to zvládne bez zázemí, které musel opustit, je vlastně silná osobnost. Právě takoví odcházeli. A v našich filmech se cíleně nezaměřujeme na

velmi slavné osobnosti, které jsou u nás doma všem známé, ale na ty, o kterých se zase tak moc neví, a přesto jsou svým příběhem a tím, co dokázali, zajímaví. Nechte se tedy překvapit, až bude díl z Vancouveru a Victorie hotov anebo navštivte web www.ceskekoreny.cz

Kam se bude obracet vaše pozornost v nejbližší budoucnosti?

Tu otázku dostávám často, ale nerada na ni odpovídám. Náš projekt měl až doteď přirozený vývoj podle toho, co ukazovaly možnosti a co přinesly nejrůznější kontakty pěstované v minulých letech, i když tehdy třeba ještě bez záměru natočit film. A několikrát to vypadalo, že zamíříme do úplně jiné země, než se nakonec stalo, když se ukázalo, že odezva v dané zemi nebo kontakty jsou nedostačující. Příprava například 14denního natáčení na dálku by se nedala uskutečnit bez aktivní pomoci někoho na druhé straně, a proto patří obrovský dík všem krajanům, kteří nám jakkoli s plánováním a přípravou pomáhali: informacemi, přímluvami a vysvětlováním našeho záměru ve spolcích, které nám v některých případech pomohly i finančně, a také prakticky nebo i uspořádáním premiéry po dokončení filmu.

To velmi podstatné jsou finance. Několikaměsíční přípravu, pak natáčení a dalších několik měsíců práce na střihu a následném uvedení filmu, který má více než 60 minut, bohužel nelze dělat jen tak pro radost, i když i ta hraje velice podstatnou roli v našem konání. Takže pokud budeme s dokumenty pokračovat, bude to nejspíš tam, kde se objeví i zájem podpořit vznik filmu alespoň částečně také po této stránce. Až doposud se prostředky na tuto práci sbíhaly jak z domácích, tak i zahraničních zdrojů, od soukromých sponzorů, nadací i spolků. U státních institucí v Česku se nám bohužel – až na jednu výjimku – zatím podporu získat nedaří.

Jak početný a jak vybavený tým projekt realizuje? (toto celé asi lze vynechat v případě nutnosti)

Jak početný tým? To zní nadneseně. V zásadě jsme tři, stabilními členy od začátku jsou Tomáš Kubák, kameraman a režisér v jedné osobě, který v případě prvních dvou filmů dělal i střih. Třetí film stříhala Katka Hornová, čtvrtou Kanadu ale zase stříhá kolega Tomáš. A na natáčení s námi jezdila – i když ne na všechny cesty – také Veronika Hollerová, šikovná mladá redaktorka se zkušenostmi práce v regionálním rozhlasu i televizi, která doposud filmům propůjčovala svůj hlas v komentářích. Protože se ale teď stará o nedávno narozené miminko, do Kanady s námi tentokrát letěla dobrovolnice Hanka Toupalová. Byla naší technickou a praktickou podporou na místě. A pokud jde o vybavení, tak kolega natáčí kamerou Canon XH A1 v HDV rozlišení 1080i na pásky miniDV.

Co se vlastně děje s hotovým filmem?

Už od začátku jsme vymysleli systém tří premiér. První, asi nejslavnostnější, je v Praze, prozatím vždy v Městské knihovně. A za účasti důležitých hostů – velvyslance či jeho zástupce z dané země, případně jejího kulturního institutu. Vždy zveme i zástupce z českého Senátu a další, kdo mají u nás něco do činění se zahraničními Čechy, novináře, pražské publikum, ale samozřejmě i příbuzné a známé filmovaných osobností. Doposud se také vždy podařilo, že se premiéry

účastnili jako nejmilejší hosté někteří z těch, s nimiž jsme natáčeli. I letos již víme, že host (hosté) z Kanady v Praze budou.

Druhá premiérová projekce je pak vždy v Kyjově na Jižní Moravě, kde žije Tomáš (i Veronika). Zde nám pan starosta a představitelé města dlouhodobě drží palce a projekt podporují - například ubytují zahraniční hosty. A v Kyjově se doposud všem velice líbilo - nechybí pověstná návštěva vinného sklípku či jiná folklorní záležitost. Třetí premiéra se koná v zemi, kde se natáčelo, v součinnosti s tamními Čechy. To znamená, že se na druhé straně někdo ujme její organizace (v případě Vídně to bylo přímo velvyslanectví ČR spolu s Českým centrem, jinde zase krajské spolky). Tam pak vždy napjatě čekám na odezvu, protože místní publikum vidí film přece jen jinýma očima a vychází při jeho hodnocení z vlastní zkušenosti, kterou domácí publikum nemá. A vzhledem k tomu, že smyslem našeho snažení je, aby dokumenty vidělo především co nejvíce domácích diváků, tak jsme je postupně nabídli i veřejnoprávní České televizi, která každý z našich dokumentů přijala a odvysílala i ve třech reprízách.

Filmy promítáme i při vhodných příležitostech, jakými byl například Ioni Mezinárodní veletrh Svět knihy v Praze, zaměřený na exilovou literaturu. Nebo na různých konferencích s tématem Češi v zahraničí (třeba SVU), také v síti Českých center, která propagují ČR ve světě, na ambasádách, kulturních festivalech apod.

Každé setkání mohlo být také inspirativní výzvou - a pokud vás k něčemu motivovala, co to bylo?

Na příkladech osobností, s nimiž natáčíme, jsem zjistila, že vytrvalost a víra ve vlastní síly a schopnosti se vždy vyplácejí. A že i sebekrušnější období se nakonec dají překonat. Zjistila jsem, jak je důležitá otevřenost jinému prostředí a změnám. Díky natáčení Českých kořenů mám nyní ve světě řadu přátel, se kterými jsem stále v kontaktu. Spojují nás nejen intenzivně strávené dny, kdy dali všanc své soukromí naší kameře a mikrofonu, ale i intenzivní komunikace před natáčením a řada setkání po dokončení filmu - a to už se lidé opravdu poznají. Funguje tu i velká zpětná vazba, jakou jsme zpočátku ani nečekali. Zdá se, že naše práce spouští tam (a nejen), kde jsme natáčeli, „lavinu“ zájmu i u dalších. Výsledkem je, že třeba po návratu z Kanady se na besedu o natáčení v Praze dostavilo velmi početné a doslova mezinárodní české publikum, snad z 15 zemí!

A je úžasné, že se z rodin v jednotlivých dílech stává vlastně jedna velká rodina Českých kořenů, kterou naše filmy spojují. A to v řadě případů i doopravdy, protože se nám už podařilo, že se někteří aktéři z různých dílů a zemí díky filmům poznali osobně - třeba také na projekcích v Praze a spřátelili se. I proto se těším, že se to snad povede i s dílem od vás, z Kanady.

Myslíte si, že životní příběhy vám daly možnost přehodnotit vlastní postoj k imigrantům, který i po tolika letech demokracie v ČR pořád ještě není v tónu porozumění?

Domnívám se, že jsme dospěli u nás do výrazně lepšího stavu, než se mohlo třeba ještě před 10 lety zdát. Mladší generace mají k vám v zahraničí velký

respekt, protože si už samy mohou zkoušet jaké to je, uplatnit se v zahraničí - i když za jiných podmínek. A zda jsme my, kdo filmy natáčíme, nějak přehodnotili svůj názor? Není co přehodnocovat. Náš názor byl od začátku jasný a kvůli němu přece ty filmy děláme. Naším cílem přispět k lepšímu pochopení celkového rozměru emigrace či imigrace a života mimo vlast. A také k pochopení toho, že i vy v zahraničí jste součástí našeho národa, a že mnozí z vás přispívají také k lepšímu obrazu Česka než by mělo bez vás. My sami jsme pak prací na filmech získali ještě větší respekt k tématu.

Martina Fialková - příprava, produkce, rozhovory, výběr hudby a propagace Českých kořenů

Více o projektu na www.ceskekoreny.cz